

Z ozirom na oškodbo iz zakupne kavcije ima c. k. finančna uprava pravico, brez vsake sodne intervencije seči po gotovini kavcije v meri povračilne vsote, katero je računarstvo našlo, a državne obligacije ali druge vrednostne papirje, ki bi bili v kavcijo dani, dati na borzi po zapriseženih sensalih prodati, ter vzeti si skupilo po meri povračila, kakor ga je računarstvo izračunilo.

Prezgodnja razveza zakupne pogodbe ne dotika se pravic, ki jih imajo stranke potrošnico dolžne iz kake pogoditve pravno veljavno sklenjene z zakupnikom, pod pridržkom določila o potrošnici naprej plačani.

10. Zastarevanje pristojbin iz davka od mesa, kakor je po tarifi, in iz pogoditev o tem davku.

§. 14. Pristojbine iz tarifnega davka od mesa in iz pogoditev o tem davku niso podvržene zastarenju.

11. Odgovornost ali zaveznost za izpolnjevanje propisov.

§. 15. Ako državna blagajnica kaj izgubi od zastalib tarifnih zneskov, ki jej gredó iz pogoditve, ali pa od zakupščin za davek od mesa, bodi v glavnih bodi v pritičnih tirjatvah, zato, ker se veljavni propisi niso izpolnili, dolžan je krivec dober biti za to izgubo.

12. Pripomaganje pri uradovanji kontrolnih organov gledé davka od mesa.

§. 16. Vsako občinsko županstvo ima dolžnost, organom, katerih reč je paziti na izpolnjevanje določil o davku od mesa, pri njih uradnih delih brez odloga pripomagovati, ako ga zaprosijo. V to odposlani ud občinskega županstva je dolžan, neprenehoma biti pri omenjenih uradnih djanjih, ako bi kaka spotika bila, popis učina in najdenja, zapisnike o zasliševanju in vse k preiskavi spadajoče pomočke in listine z drugimi vred podpisati, pristavivši kako opomnjo, ako bi imel katero, in sploh vso zakonito pripomoč podeliti.

Šolske stvari.

Ljudske in srednje šole v Avstriji.

Ni še dolgo tega, ko je prinesla „Neue fr. Presse“ članek pod navedenim naslovom, kateri kaže žalostno stanje Avstrijske ljudske šole. Ta članek je tem zanimivejši, ker je imenovani list sicer zmirom slavo pel „novi šoli“, in je prav njemu mnogo pripisavati, da je ljudska šola v Avstriji na takošnjem stališči, na kakoršnega ga je njegova stranka postavila in ga je on najbolj pogosto zagovarjal.

Mi ga po nekoliko priobčujemo našim bralcem, da vidijo, kako imenovani „napredni liberalci“ pokoro delajo.

„Obče tožbe — pravi — o zelo pomanjkljivem napredku, s katerim naši učenci iz ljudskih šol prihajajo v srednje, so postale sedaj na novo predmet globokejšemu premišljevanju. Se bode-li tako zabranilo zló, bode mo videli — a nam se nedvomljivo zdi, da se mora do cela promeniti učevna metoda, katera je sedaj v navadi.

Odkar je napočila pouku v Avstriji nova dôba, je ljudska šola brezdvomno sicer napredovala, a v svojem napredku je zagazila. Po naših sedanjih ljudskih šolah se uči premnogo, in zato se ne more ničesa temeljitega naučiti. V tem grmu tiči zajec. Pri učbi v naših začetnih šolah se izpolnuje pregovor: „Ex omnibus aliquid, ex toto nihil.“ (O vsaki stvari nekaj veš, v obče vendar nič.) Z največo marljivostjo se uče najrazličnejše discipline, in tako, naravno, ni mogoče temeljito podučiti v kaki stvari.

Učnemu načrtu, po katerem se ima ravnati naša šola, ne more se očitati, da podpira takovo površnost. Kedar se je osnoval, mislilo se je gotovo, povzdigniti naše šole do popolnosti, do katere bi mogle dospeti. A da se onemu, kdor hoče obiskavati samo ljudsko šolo, podá čvrst temelj znanja, zahtevam našega časa vstre-zajočega, bilo je potrebno vzeti takove predmete, katerim se ne dá postaviti gotova meja. Al vsa druga stvar je, na pr., da učenik, če tudi na podlagi dobre čitanke, najprostejše fizikalne pojme mora razlagati, ker šest do devet let stari dečko nikakor ni v stani umeti. Zatorej je glavni nalog učitelju, da izbira in izbira, da izbere iz množine, kar je najprostejše in najvažnejše, in kako to najjasnejše raztolmači učencem.

Predaleč bi nas pripeljalo, ako bi se spuščali v podrobno preiskavanje učnih metod po naših ljudskih šolah, zato opomnimo le nekaterih toček, katere najbolj značijo sedanji vspeh naših učilnih zavodov. Učenec, dovršivši ljudsko šolo, stopi v gimnazijo s tako pomanjkljivim znanjem, da na priliko ne umeje prostega stavka razdeliti v dele, subjekt, predikat, in se sklanja je v veliki zadregi. Da tu ni misliti o pravilnem prevajanju v latinščino, vsakdo umeje. Tudi drugače ni s prvimi nauki v računstvu. Z računanjem na pamet, to preprosto vajo, katera bistri in krepí um deci in katera bi se ne smela opuščati nikdar, se naši ljudski učitelji po vsem malo al nič ne bavijo. Ni čuda, da potem ni boljše s pismenim računom, in tako se mnogokrat pripeti, da začetni gimnazijalec ne umeje računati s prostimi drobci, kaj še se sestavljenimi. Zato je mladina preobložena z množino problematičnega znanja, katero ima za njo tem manj vrednosti, čem površnejše se ga je učila.

V potrebnih naukih pak, osobito v glavnih predmetih, nemški slovnici in računstvu, gimnazijalnemu učitelju ni moči napredovati, in vsakateri njih ima vsak dan priliko, da na svojo nevoljo to izkusi.

Morebiti se nam oporeka: sprejemanje v srednje šole je odvisno od sprejemnih preskušinj, katere odločijo, ali si je dijak pridobil dovolj znanja, da more vstopiti z vspehom v srednje šole. A kdo zná, koliko naloži vlada vsakega leta učnim zavodom, posebno gimnazijam, in poleg tega, kako težko je, po kratki preskušnji popolno izpoznati sposobnosti dečka, vse to svedoči dvomno vrednost vsega tega postopanja. Ali vendar je treba, blagor srednje šole kar največ moči deliti. Če se pa pri sprejemni preskušnji tudi le nekoliko ostro postopa, moralo bi se jih več nego tretjina odvrniti.

Vspešnejše bode mogla delovati naša ljudska šola še le takrat, ako veljavno izpolnuje svojo nalogo. Nje naloga pa ni, izobraževati neka ere državljane v vsem različnem in nemogočem znanju. Ona ima samo položiti temelj daljnemu znanju, katero se ima še le pridobiti.

To naj bi naši ljudski učitelji spoznali, kakor prvo pedagogično pravilo — a žalibog, da temu ni tako! Ti gospodje goljufajo sami sebe in radi stopajo po sledu vseučiliščinih profesorjev ter drže svojim dijakom predavanja, katera celó na gimnazijah v nižjih razredih ne spadajo v program šolski. Oni bi rajši „tradirali“ nego se spuščali v ozki obzor dece, kjer jim je lepši cilj, kakor svetiti se v vzvišeni višini modrosti. Oni bi rajši prepustili gimnazijskemu profesorju, da on vloží temelj stalnemu znanju, kateri, ker ima večo izobrazenost, tem lagljeje doseže nalogo pravega pedagogičnega náloga — ako že ni prekasno.“ —

Tej „Pressini“ kritiki dalo bi se iz več obzirov dodati marsikaterih družih napak sedanje šolske sisteme, med katerimi stoji preobloženje mladine z

učenjem v prvi vrsti, zato, ker se v nemar pušča, kar trdi starodavni pregovor: „in corpore sano mens sana“. Sedanja šolska sistema sili mladino v šoli sedeti po 5 ali še več ur na dan in jej za dom naklada zopet toliko ur „seje“. Od kodi potem „corpus sanum“? S telovadbo ne boš popravil, kar si zgrešil s presilnimi drugimi šolskimi bremenami.

Podučno-zabavne stvari.

O demoralizaciji (spaćenosti) ljudstva.

(Konec.)

Dalje nam ljudstvo in posebno mladost kvarijo razne navade in običaji o priliki nekaterih narodnih svečanosti. V prvi vrsti so to ženitovanja in gostije.

Naš narod navadno praznuje ženitovanja 3 do 6 ali še po več dni. V takih časih prihajajo tudi učenci obojega spola in ne vprašajoči učitelja ostanejo na veselici, dokler trpi.

Navadno je pri nas, da morajo v cerkev idoči svatje vsi tobak piti, kar delajo tudi otroci, sè stariši gredoči. Učitelja mora boleti, kedar vidi tako svojega 8—9 letnega učenca sè smodko v ustih (a mnogokrat še čutaro čez rame) mimo šole iti in ukajoč poskakovati; al pomagati si ne more, ker stariši to dovoljujejo in na opomin bi odgovorili: saj to gosposka dopušča. — Kakošni se vračajo taki učenci po svatbi domú in v šolo in kaj dobrega prinesó seboj, o tem ne morem govoriti, samo rečem: zle navade in običaji, če tudi ljudstvu priljubljeni, morali bi nehati in se zabraniti. More li šola odpraviti ona zla, ka tera se od druge strani dopuščajo?

Kaj bi porekel o sejmi, cerkvenih godovanjih in godbah doma in v bližnjih krajih? Povsodi morajo biti navzočni naši dečaki in dekleta, sramota in greh bi bila, da kater izostane! Pri takih prilikah je treba novcev, a kje dobiti jih? Z lahka si umó pomagati naši dečaki? Ta ima še v koruznjaku in skednju kako zrnice in pri Natanu je za poštene (?) ljudi vso noč prodajalnice odprta. Pri njem se za vrečo žita dobode kaka desetica in v nameček še smodka. Da se pa vredni kupci in prodajalci še dlje pridržé, utegne se pridati še lepa pipica za smodke. Ko bi bilo meni, učitelju, dovoljeno, vprašal bil Natana: zakaj naši dečaki in dekleta polne vreče nosijo njemu okolu polnoči in zakaj nima prodajalnice po noči zaprte? A odkodi bi imel učitelj toliko pravice! Nočna trgovina je pri nas tatvina; to je tisti lim, na katerega se lové duše starejših in mlajših ljudi. Zaradi takih veselice se krade. A kake so tudi te veselice, v koliko hudobij se tam zapeljuje in koliko se jih od sebe počenja, tega risati ne dopušča dostojnost.

A kaj se stori, da bi se prišlo temu v okom? Prav nič! Ako zasačijo sinú Abrahamovega pri tem nečistem poslu, ne zgodi se mu ničesar, ker ima svojega branitelja. To vam je človek sploh velike vrednosti, po kmetih — a ne za odrešenje krščanskih duš.

Naposled navajam še jedno za odgojo mladeži zelo škodljivo okolnost in ta je, predrzno vtikanje starišev v šolo. Čuvši nekje zvoniti, menijo mnogi, da šola nima nikake kazenske pravice nad otroki, ker je to postavno prepovedano. Primeri se, da kak oče, navdahnjen neke drzovitosti, v pričo učitelja odpelje kazojenca zaprtega iz šole ter zelo osorno in surovo ošteje učitelja. V takih slučajih se izgovarja gosposka na mehkost obstoječe postave. In učitelj? Molči, pa je spet dobro, in tam smo, kjer smo bili. Na tak način ne

ostaje učitelju in šoli izgleda, a narod je na slabem. Ali mar mislite, da bode tak oče v prihodnje spoštoval šole, ako ga za takovo drzovitost takoj ne krenete po prstih!

Če vse te okolnosti premislimo, uvidimo, da niso šoli v nikako pripomoč, temveč, da zelo overajo njeno delovanje. V sedanjih okolnostih učitelj ni učitelj in šola ni šola. Oblast imajoča gosposka je pred vsem poklicana, da odstrani navdene okolnosti in tako bi se podala učitelju krepka pripomoč, brez katere ne more uspešno delovati. Ako ne opravi pri šolski mladini učitelj ničesar, pozneje je ne bode mogel nihče brzdati in tako postanejo iz izpridenih dečkov in dekletec ničvredni očetje in matere, ničvredni gospodarji, ničvreden narod. Čast onim, kjer je to v redu, a mi v gorajem Medjimurji se ne moremo s tem hvaliti. Tu se županstva malo brigajo za šolo. V osemletnem mojem službovanji niso bili moji učenci tako srečni, videti gosp. „sodca“ v šoli in da ne bi prihajal župnik v šolo, ne vem, kako bi si moji gojenci predstavljali šolskega poglavarja. Žalostuo je, a resnica. *)

Politične stvari.

Ozir na leto 1877.

Le malo dni še je starega leta, že trka novo na vrata. Po stari navadi se tudi letos ozró „Novice“ nazaj na dōbo preteklih 365 dni.

Ozir na to dōbo je le deloma vesel — pogled namreč na dogodbe na jugu. Kar se je doli godilo, je vleklo oči vsega svetá ná se, posebno pa še srca nas Slovanov, po teh dogodbah posebno prizadetih.

Po vojski hrabrim Srbom nemili se ustaja ni polegla, vrelo je naprej po Bulgariji, Bosni in Hercegovini. Junaški Črnogorci niso odložili orožja; prvi njihov večji uspeh je bilo vzetje trdnjave Nikšić, ki se jim je dolgo branila.

Med tem je bila tudi Rusija napovedala vojsko Turčiji. Carov manifest je vzbudil veliko navdušenje po široki Rusiji, car sam se je podal k armadi z velikim knezom vred. Negova armada kmalu je prestopila Donavo in vzela v eni sapi Nikopolje, Trnovo itd. Tudi Balkan so prekoračil Rusi v kratkem času. Al to bilo je prenašlo, Rusov je bilo še premalo v Bulgariji, zato so jih Turki vstavili pred Plevno, na katero morda Ruski generali v svojem vojnem načrtu še mislili niso. Skušeni po britki izgubi so pomnožili svoje čete, premenili vojskovodje ter tako Turku trgali kos za kosom, vedno potiskaje ga nazaj. [Važna epizoda v tem je pristop Rumunije na bojišče; tako so Rusi in Rumunci združeni obdali Plevno in Osmanovo vojsko popolnoma zapažili.]

Predno pa je padla še Plevna, padla je najmočnejša trdnjava v Armeniji — Kars po silovitem naskoku v hrabre Ruske roke. Muktarjeve armade je le majhen del mogel uteči do Erzeruma, kjer se zdaj še brani. Tako je ta važna dežela zdaj že do malega v Ruski oblasti, če prav bi se jim Erzerum še ne vdal, česar je pa vendar vsak hip pričakovati.

Tej slavni zmagi Rusov je sledila kmalu enaka, a morda še težja zmaga pri Plevni. Turški poveljnik Osman-paša, izstradan in po Ruski in Rumunski vstrajnosti vtujen, se je moral podati z vso svojo armado po zadnjem poskusu, da bi prodrl Ruske rajde. Tako

*) Ta lepi članek iz „Hrvatskega učitelja“ se dá mutatis mutandis obrniti tudi na naše šolske razmere in je vreden, da se dobro premisli. Opomnja prevoditelja.